

Да вярваш на детето си

Във всяка книга посветена на възпитанието на детето можете да прочетете: Не командвайте прекалено често своето дете! Не го притеснявайте много, окажете му достатъчно разбиране и търпение! (Няка то да бъде самостоятелно, да поеме отговорност за собствено си поведение! Колкото по-голяма отговорност носи, толкова повече то оценява помощта ви! Или: Родителите да не се мислят много в живота на детето и да не се отчайват, когато им се струва, че то им прави всичко напук. И на вас няма да ви е приятно някой да коментира всяка ваша крачка!

Можете също така да намерите и друг тип ползени съвети: Давайте на детето възможност да ви помага! Никога не бързайте, оставете му време всичко да върши толкова дълго, колкото му се иска. Не го наставлявайте излишно! Не пестете похвали за успехите му и му изразете съчувствие и готовност за помощ при евентуални провали. Вярвайте му, че то само може да се справи с много повече неща, отколкото предполагате! Старайте се да го накарате да върши това, което вие искате, като предизвикате интереса му към дадена дейност: Хайде заедно да приберем играчките! Ела да видим дали можеш да подредиш тези книжки на рафта! Помисли, няма ли да е по-добре, ако се прибереш сега вкъщи! Думи като: "нелъй да ..., само да те видя как ..." да се използват само в краен случай.

Колко просто и ясно изглежда всичко! Съгласете се, че и вие точно така искате да възпитавате своето дете. Обаче .

Д: - Здравей, мамо!

М: - Къде се бавиш толкова? Колко пъти да ти повтарям, че трябва да се прибиращ от училище направо вкъщи! Я ми покажи панталона си!

Д: - Чакай да се събуя! Та аз оттам идвам. Искам да ти кажа нещо.

М: - Не хвърляй така обувките си, приберй ги веднага! Защо дрехите ти са мръсни?

Д: - Не са мръсни! Чакай, само да ти кажа нещо!

М: - Недей да ме ядосваш! Нали виждам, че целите са в кал! Събличай се бързо! Къде са ти пантофите? Друг път да не ги оставяш, където ти падне, чуваш ли?

Д: - Мамо, важно е, няка да ти кажа!

М: - Какво става с математиката, какви оценки носиш? Извади белешника от

- чантагата! Какви са тези списания в джоба ти?
- Д: - Мамо остави ги, моля те, това са списанията на Елена. Трябва да й ги върна още днес. Мамо, мога да отида в Париж!
- М: - На коя Елена? Сложи си шапката на закачалката, не я оставяй да се търкаля по пода! Какъв Париж? Не говори глупости!
- Д: - Това не са глупости. Имам шанс да спечеля една награда!
- М: - Каква награда? Защо не ни казваш нищо? Ние с баща ти се притесняваме къде си, а на тебе не ти пука, все едно че не съществуваме. Иди си измий ръцете!
- Д: - Мамо, аз знам добре какво да правя. Спечелих една компютърна игра и изпратих резултата си в това списание. Нека татко да ме оставя да играя на неговия компютър и няма да се връщам късно от училище.
- М: - Обясни ми сам! Не тряскай така вратата!
- Д: - Ела с мен! Нали знаеш какво ще каже: Внимавай да не счупиш нещо, не пипай тук, само да те видя да вадиш дискетите ми и още един куп други заповеди. Нека заедно да го помлим!
- М: - А не е ли прав да те предупреждава? Само си представи, ако найстина развалиш нещо!
- Д: - Повярвай ми, мамо, вече от две години работя съвсем сам на училищния компютър и никога не се страхувам, че мога да го повредя!

посветен *adj.* věnovaný

възпитание *n.* výchova

прочетъ -еш *dok.* přečíst

командвам -аш *ned.* poroučet,
rozkazovat

прекалено *adv.* příliš, nad míru

достатъчно *adv.* dost, dostatečně

разбиране *n.* pochopení

търпение *n.* trpělivost

самостоятелен *adj.* samostatný

поемам -аш *ned.* brát, pojímat

поведение *n.* chování

оценявам -аш *ned.* hodnotit,
oseňovat

помощ *f.* pomoc

месья се -иш *ned.* vměšovat se,
plést se

правя -иш *ned.* dělat, činit

напук *adv.* schválně, naschvál

коментирам -аш *ned.* komentovat

полезен *adj.* užitečný

съвет *m.* rada

възможност *f.* možnost

върша -иш *ned.* dělat, konat

наставлявам -аш *ned.* napomínat

излишно *adv.* zbytečně

заповед *f.* příkaz, rozkaz

пестя -иш *ned.* šetřit

похвала *f.* pochvala

успех *m.* úspěch

съчувствие *n.* soucit, soustrast

готовност *f.* připravenost

провал *m.* nezdár

справя се -иш *ned.* zvládnout

отчайвам се -аш *ned.* zoufat
дейност *f.* činnost
старая се -еш *ned.* snažit se
накарам -аш *dok.* donutit
предизвикам -аш *dok.* vyvolat
заедно *adv.* společně, dohromady
прибера -еш *dok.* sebrat, schovat,
uklidit
играчка *f.* hračka
подредя -иш *dok.* srovnat,
рафт *m.* police, přihrádka
помисля -иш *dok.* rozmyslit,
pomyslit
дума *f.* slovo
повредя -иш *dok.* poškodit
краен *adj.* krajní, konečný
изглеждам -аш *ned.* vypadat
прост *adj.* jednoduchý, obyčejný
ясен *adj.* jasný
съглася се -иш *dok.* souhlasit
бавя се -иш *ned.* zdržovat se,
otálet
повтарям -яш *ned.* opakovat
направо *adv.* rovnou, přímo
панталон *m.* kalhoty
хвърлям -яш *ned.* házet, vrhat
обувка *f.* bota
веднага *adv.* okamžitě, hned
мръсен *adj.* špinavý
дреха *f.* kus oblečení
ядосвам -аш *ned.* rozčilovat
съществувам -аш *ned.* existovat
кал *f.* bláto
пантоф *m.* pantofle, treпка

предполагам -аш *ned.* předpokládat
чувам -аш *ned.* slyšet
оценка *f.* známka, ohodnocení
извадя -иш *dok.* vyndat,
бележник *m.* zápisník, žákovská
knížka
списание *n.* časopis
джоб *m.* kapsa
остава -иш *dok.* nechat
сложа -иш *dok.* dát, položit
шапка *f.* čepice
закачалка *f.* věšák
търкалям се -яш *ned.* válet se,
kutálet se
глупост *f.* hloupost
шанс *m.* příležitost
спечеля -иш *dok.* získat, vyhrát
конкурс *m.* konkurs, soutěž
пика ми *neosob.* je mi jedno
измя -еш *dok.* umýt
компютър *m.* počítač
обясня -иш *dok.* vysvětlit
тряскам -аш *ned.* bouchat, třískat
внимavam -аш *ned.* dávat pozor,
být opatrný
счупя -иш *dok.* rozbít
пипам -аш *ned.* dotýkat se, šahat
вадя -иш *ned.* vyndavat, vyjímat
куп *m.* hromada, kopec
помоля -иш *dok.* poprosit
предупреждавам -аш *ned.* upozorňovat
представя си -иш *dok.* představit si
разваля -иш *dok.* zničit, rozbít
повярвам -аш *dok.* uvěřit

DALŠÍ SLOVÍČKA K LEKCI

сервирам -аш *ned.* podávat
наливам -аш *ned.* nalévat

правилен *adj.* správný
разгледам -аш *dok.* prohlédnout si

пропускам -аш *ned.* vynechávat
 посещавам -аш *ned.* navštěvovat
 намеря -иш *dok.* nalézt
 разбереа -еш *dok.* porozumět, pochopit
 върна -еш *dok.* vrátit
 платя -иш *dok.* zaplatit
 убедя -иш *dok.* přesvědčit
 предам -дадеш *dok.* vyřídít, předat
 поканя -иш *dok.* pozvat
 предупредя -иш *dok.* upozornit
 преждевременно *adv.* předčasně
 опит *m.* zkušenost
 малък *adj.* malý

разходя се -иш *dok.* projít se
 сезон *m.* sezóna
 среща *f.* setkání
 рожден ден narozeniny
 намирам -аш *ned.* nalézat
 плащам -аш *ned.* platit
 пуша -иш *ned.* kouřit
 посъветвам -аш *ned.* poradit
 високо *adv.* hlasitě, vysoko
 внимателно *adv.* pozorně
 отворен *adj.* otevřený
 уморен *adj.* unavený
 съпруга *f.* manželka
 плоча *f.* deska

PÁDOVÉ TVARY OSOBNÍCH ZÁJMEN

Na rozdíl od substantiv a adjektiv zachovala si osobní zájmena v bulharštině **některé pádové tvary**. Kromě nominativu rozlišují ještě **dativ** a **akuzativ**. Stejně jako v češtině jsou v obou těchto pádech možné dvojí tvary, přízvučné (dlouhé) a nepřízvučné (krátké, enklitické), avšak v bulharštině oproti češtině existují dvojí tvary i v plurálu. a u zvrátěného zájmena:

	nom.	dativ		akuzativ	
		dlouhý	krátký	dlouhý	krátký
sg. 1.	аз	мѐне	ми	мѐне	ме
2.	ти	тѐбе	ти	тѐбе	те
3.	той	нѐго	му	нѐго	го
	тя	нѐя	й	нѐя	я
	то	нѐго	му	нѐго	го
pl. 1.	ние	нас	ни	нас	ни
2.	вие	вас	ви	вас	ви
3.	тѐ	тях	им	тях	ги
zvrat.	---	сѐбе си	си	сѐбе си	се

Jak je zřejmé, dlouhé tvary zájmen jsou stejné v dativu i akuzativu. Tyto tvary slouží k vyjádření akuzativu (ve funkci přímého předmětu) a ve spojení s předložkami i všech dalších pádů včetně dativu a předložkového akuzativu.

Пříklady: Не викай <u>мене</u> , а <u>нея</u> .	Nevolej mě, ale ji.
Ела при <u>нас</u> !	Přijď k nám!
Не говоря за <u>тях</u> , а за <u>него</u> .	Nemluvím o nich, ale o něm.
Тя не сѣ разбира с <u>вас</u> .	Nerozumí si s vámi.
Без <u>тебе</u> няма да почнат.	Bez tebe nezačnou.
Разкажи за <u>себе</u> <u>си</u> !	Vyprávěj o sobě.

Poznámka: *Přízvučného tvaru se v bezpředložkovém akuzativu užívá pouze tehdy, je-li na něm větný důraz.*

Krátkých tvarů osobních zájmen se užívá ve funkci bezpředložkového dativu a akuzativu. Na nich nikdy nemůže stát větný důraz a kromě případů, kdy stojí po záporce не, jsou nepřízvučné. Nemohou tedy stát na začátku věty a řídí se i dalšími pravidly pro postavení příklonek ve větě. (viz poznámka).

Пříklady: Трябва ли да <u>ви</u> чакаме?	Máme na vás čekat?
Искам да <u>му</u> кажа нещо.	Chci mu něco říct.
Виждам <u>я</u> всеки ден.	Vídám ji každý den.
Това не <u>ни</u> харесва.	To se nám nelíbí.
Струва <u>ми</u> се скъпо.	Zdá se mi to drahé.
Мия <u>си</u> ръцете.	Myju si ruce.

Poznámky: *Postavení krátkých tvarů osobních zájmen ve větě se řídí těmito pravidly:*

1. nikdy nemohou stát na začátku věty a po předložkách;
2. zpravidla stojí na druhém místě ve větě:

Болі <u>го</u> главата.	Bolí ho hlava.
Какво <u>го</u> боли?	Co ho bolí?
Главата ли <u>го</u> боли?	Hlava ho bolí?

3. kratší dativní tvar stojí před tvarem akuzativním:

Върни <u>му</u> <u>ги</u> !	Vrat' mu je!
Покажи <u>ни</u> <u>я</u> !	ukaž nám ji!

Krátkých tvarů se v bulharštině užívá též ke zdvojení předmětu ve větě, a to jednak pro jeho identifikaci v případech, kdy nestojí za přísudkem, a jednak při jeho zdůraznění. Takovéto zdvojování se vyskytuje i u předmětu vyjádřeného plným tvarem osobního zájmena, např.:

Гостите <u>ги</u> чакаме на гарага.	Čekají ^{me} hosty na nádraží.
На Иван не <u>му</u> предлагаш това.	Ivanovi to nenabízíš.
• Няма я нашата преводачка.	Naše překladatelka tu není.
На <u>тях им</u> е интересно.	Pro ně je to zajímavé.
Нас <u>ни</u> канят отдавна.	Nás zvou už dlouho.
Какво <u>му</u> говорят на директора?	Co to říkají řediteli?

Poznámka: Všimněte si, že zvrtné zájmeno má jenom tvar zdvojený nebo krátký: Не си вярвам много. На себе си много не вярвам. (Moc si nevěřím. Sobě moc nevěřím.).

Krátkých dativních tvarů osobních zájmen se užívá dále k vyjádření posesivity (přivlastňování). V tom případě stojí tyto tvary za prvním slovem jmenné skupiny, jejíž určenost musí být vyjádřena členem určitým (s výjimkou příbuzenských názvů v singuláru, které jsou bez členu).

Примеры: новата <u>му</u> идея	jeho nový nápad
хубавото <u>ти</u> черно палто	(ten) tvůj hezký černý kabát
сините <u>й</u> очи	její modré oči
големият <u>ви</u> син	váš starší syn
майка <u>ми</u>	moje matka
дъщерите <u>им</u>	jejich dcery

CVIČENÍ

1. Opakujte po učiteli. Všimněte si tvarů a postavení osobních zájmen.

a) v plném tvaru:

Питат <u>тебе</u> а не <u>мене</u> .	Ptají se tebe, ne mě. (<i>gen.</i>)
Книгата е <u>за мене</u> .	Ta kniha je pro mne. (<i>ak.</i>)
На <u>нея</u> предлагам кафе а <u>на него</u> вино.	Jí nabízím kávu a jemu víno. (<i>dat.</i>)
Писмото е <u>от тях</u> .	Ten dopis je od nich. (<i>gen.</i>)
<u>За нас</u> ли говорят?	Mluví o nás? (<i>lok.</i>)

Спѳмнат ли си за нѳя?

Pamatují se na ni? (ak.)

Искам да се запознѳя с вѳс.

Chci se s vѳmi seznѳmit. (instr.)

b) v krѳtkѳm tvaru:

Вие ме познѳвате.

Vy mѳ znѳte. (ak.)

Познѳват го.

Znají ho. (ak.)

Не ѳ познѳвам.

Neznѳm ji. (ak.)

Вие им помѳгате.

Vy jim pomѳhѳte. (dat.)

Помѳга ни.

Pomѳhѳ nѳm. (dat.)

приятелите ни

naši pѳřѳtelѳ (posesivita)

новите ни приятели

naši noví pѳřѳtelѳ (posesivita)

мѳйка ѳ

její matka (posesivita)

брѳтята му

jeho bratѳři (posesivita).

2. Nahradѳte vyznačenѳ vѳrazy osobnѳmi zѳjmeny. Pokud jsou dvѳ moųnosti, uveďte je a podle potѳrby zmѳňte slovosled.

Vzor: A: Аз дѳвам на децѳта закуска.

B: Аз им дѳвам закуска. Аз дѳвам закуска на тѳх.

1. Профѳсор Дѳбрев четѳ лекция на студѳнтите. 2. Аз пѳша писмѳ на мѳйка си. 3. Тѳѳ не харѳсва народната мѳзика. 4. Отѳвам на гѳсти при приятелите си. 5. Децѳта помѳгат на башѳ си. 6. Марѳя разкѳзва на сестрѳ си за вакѳнцията. 7. Чѳкаме телевизиѳните новинѳ. 8. Обѳждам се на Иван от родѳтелите ми. 9. Новите мѳтоди помѳгат на специѳлистите. 10. Прѳщам книгите на колѳгите си. 11. Лѳкарят преглѳжда пациѳнта.

3. Doplѳňte vųdѳy do druhé z vѳt ve dvojici vynechanѳ zѳjmeno.

Vzor: Закуската е гѳтова. - Мѳйка ми ѳ сервира на мѳсата.

1. Иван обѳча кафѳ. Марѳя . . . прави. 2. На мѳсата стоѳ бутѳлка вѳно. Пѳтко . . . налива в чѳшите. 3. Родѳтелите ни трѳгват на почѳвка. Брѳт ми изпѳща на гѳрата. 4. Разкѳзвам на Елѳна за срѳщата. Тѳ не слѳша. 5. Дѳговорѳт се подпѳсва при дирѳктора. Секретѳрката трѳбва да препѳше. 6. Обѳчам да глѳдам криминалните филми по телевизѳята. Не . . . пропѳскам никѳга. 7. Ценѳта на стѳките е висѳка. Тѳ не отговѳря на стойността . . . 8. Продѳлжават кѳрсовете по бѳлгарски езѳк. Аз . . . посещѳвам редѳвно. 9. Приятелката на Валентѳн има рождѳн дѳн. Тѳѳ . . . купѳва подарѳк. 10. Нѳкой звѳнѳ на вратѳта. Аз . . . отвѳрям.

4. Následující věty transformujte podle uvedeného vzoru.

Vzor: A: Аз искам да ям.

Chci jíst.

B: На мене ми се яде.

Mně se chce jíst.

Яде ми се.

Chce se mi jíst.

1. Тбй иска да спи. 2. Ние не искаме да глѣдаме филма. 3. Иван иска да хѡди в Прага. 4. Тбй не иска да говори с нея. 5. Искам да пия чай. 6. Не искат да мислят за неприятностите. 7. Ти искаш ли да спиш? 8. Те искат ли да си ходят? 9. Децата не искат да учат, те искат да играят. 10. Приятелите ми искат да работят заедно. 11. Аз не искам да ставам рано. 12. Искаш ли да ядеш? 13. Не искам да пътувам с влак. 14. Ти сигурно не искаш да рискуваш. 15. Тбй не иска вече да работи. 16. Ние не искаме да правим нищо.

5. Užijte ve větách místo přivlastňovacích zájmen dativních tvarů osobních zájmen.

Vzor: Това са неговите книги. – Това са книгите му.

1. Чакаме техните родители. 2. Търси твоя речник. 3. Предпочитам вашите съвети. 4. Къде са моите дискети? 5. Обажда се на своята майка. 6. Нашите приятели разглеждат Пловдив. 7. Карат неговата кола. 8. Връщам нейните книги. 9. Попитай своите колеги. 10. Познаваш ли нашата приятелка? 11. Притеснявам се от твоите въпроси. 12. Често пътуват с нашите съседи. 13. Интересуваме се от вашия опит. 14. Моят баща е директор. 15. Вашия апартамент ни харесва. 16. Техните шансове са много малки.

6. Přeložte do bulharštiny.

1. Jdu s nimi. 2. Čekám na vás. 3. Píšu mu o tom. 4. Chci se na ni obrátit. 5. Scházíme se u nich. 6. Mám pro něj dárek. 7. Vybírají jednoho z nás. 8. Dostávám od tebe dopisy. 9. Vzpomínám si na vás. 10. Nemluví s nimi. 11. Vždycky nám hned odpoví. 12. Myslím, že jim pošlu peníze. 13. Stále bydlí se mnou. 14. Zítra jedeme k ní. 15. My tam voláme pořád, ale oni tam nejsou. 16. Překládejte jim to přesně. 17. Kdo to o tobě ví? 18. Přijďte k nám dnes večer! 19. Jeho bratr tu není. 20. Jejich rodiče jsou u moře. 21. Ptají se jeho a ne nás. 22. Nechávám trochu i pro sebe.

ROZKAZOVACÍ ZPŮSOB

Stejně jako v češtině se vyjadřuje i v bulharštině rozkazovací způsob ve 2. osobě sg. a pl. syntetickými tvary. Imperativ má v bulharštině dvojí koncovky, jejichž výběr se řídí zakončením kmene přítomného:

zakončení kmene	2. sg.	2. pl.
souhláska	-й	-ете
samohláska	-й	-йте

Přízvuk je u tvarů prvního typu vždy na koncovce, bez ohledu na jeho postavení v přítomku, u tvarů druhého typu je na stejné slabice jako v přítomku, pokud je na kmeni, nebo se na kmen přesouvá, pokud je v přítomku na koncovce.

Příklady:	четѧ - четй, четете	чти, четете
	пйша - пйшй, пйшете	пйш, пйште
	носѧ - носй, носете	нос, носете
	лежѧ - лежй, лежете	леж, лежете
	живѧ - живѧй, живѧйте	жйж, жйжете
	пйя - пйй, пййте	пйж, пйжете
	стойѧ - стйй, стййте	стйж, стйжете
	йскам - йскай, йскайте	чтѧй, чтѧйте.

Záporný tvar imperativu se tvoří pouze od sloves nedokonavých pomocí záporné částice не. Jedinému tvaru zápornému tedy mohou odpovídat dva tvary kladné, přičemž tvar od slovesa nedokonavého vyjadřuje důraznější rozkaz, např.:

не кѧзвѧй - кажй, кѧзвѧй	не рйкей - рйкни, рйкей
не сѧдѧй - седнй, сѧдѧй	неседей сй - седни сй, седей сй

NEPRAVIDELNÉ TVOŘENÍ IMPERATIVU:

сѧм - бѧдй, бѧдете	буд, будте
дѧм - дѧй, дѧйте	дей, дейте
йм - йж, йжете	жеж, жежете
отйда - идй, идете	бѧж, бѧжете
дййда - елѧ, елѧте	пойд, пойдте

Poznámky:

1. Nedokonavá jsou v bulharštině téměř všechna slovesa 3. konjugace a převážná většina neodvozených sloves 1. a 2. konjugace. Slovesa 1. a 2. konjugace odvozená pomocí předpon a některých přípon (např. **-н-**) jsou vidu dokonavého. V zásadě se vid sloves dobře určuje podle povahy děje. - *jednoduchou*
хотят омолоди
ордакчици
Většinou tu pomáhá i český ekvivalent.

2. U některých sloves při tvoření imperativu dochází k hláskovým alternacím (viz cv. 7 b).

OPISNÝ ROZKAZOVACÍ ZPŮSOB

Kromě uvedených tvarů syntetických lze v bulharštině podobně jako v češtině vyjádřit rozkaz též opisně, a to pro všechny osoby pomocí spojení tvaru slovesa v příslušné osobě v přítomném čase s těmito výrazy: да, нека, нека да (at'), данò да (kéž, vyjadřuje přání), хайде да. - *хайде да работаше*

Příklady:

да вървѝм	pojďme
нека да дòйдат	at' přijdou
данò да успѝе	kéž by to zvládl
нека мълчѝ	at' mlčí.

Opisný je i hovorový tvar záporného imperativu pro 2. os. недѝй, недѝйте да, např.: недѝй да пишеш, (недѝй ходи (s tzv. krátkým infinitivem)).
хайде до трѝболице
недѝй до пишеши
недѝйте до пишете

CVIČENÍ

7. Opakujte po učiteli. Procvičujte si tvoření imperativu

a) pravidelné tvoření imperativu:

пренесѝа	-	пренесѝи	пренесѝете	пřestěhuj, přenes
помòгна	-	помòгни	помòгнете	pomoz, pomozte
седна	-	седни	седнете	sedni si, sedněte si
работѝа	-	работѝи	работѝете	pracuj, pracujte
мълчѝа	-	мълчѝи	мълчѝете	mlč, mlčte
живѝя	-	живѝй	живѝйте	žij, žijte
стой	-	стой	стойте	stůj, stůjte
глѝдам	-	глѝдай	глѝдайте	dívej se, dívejte se
помòгам	-	помòгай	помòгайте	pomáhej, pomáhejte

научи!

b) nepravidelné tvoření imperativu a tvoření s hláskovými alternacemi:

сѣм	-	бѣди, бѣдете	buď, buďte
вѣдя	-	вѣж, вѣжете	podívej se, hele
дѣм	-	дѣй, дѣйте	dej, dejte
дѣржа	-	дѣрж, дѣржете	na, podrž, vezmi
ѣм	-	ѣж, ѣжете	jez, jezte
отѣда	-	идѣ, идѣте	běž, běžte
дѣйда	-	елѣ, елѣте	pojď, pojďte
влѣза	-	влѣз, влѣзте	vejdi, vejďte
излѣза	-	излѣз, излѣзте	odejdi, odejďte.

(z. dále -
zpr. v. z. z. z.)

8. Utvořte 2. os. sg. a pl. rozkazovacího způsobu od následujících trojic sloves.

вѣрна, вѣрѣвам, не вѣрѣвам	кѣпя, кѣпѣвам, не кѣпѣвам
сѣдна, сѣдам, не сѣдам	намѣря, намѣрам, не намѣрам
влѣза, влѣзам, не влѣзам	налѣя, налѣвам, не налѣвам
вѣдя, вѣждам, не вѣждам	плѣтя, плѣщам, не плѣщам
стѣна, стѣвам, не стѣвам	разберѣ, разбирѣм, не разбирѣм
кѣжа, кѣзвам, не кѣзвам	преведѣ, превѣждам, не превѣждам
дѣм, дѣвам, не дѣвам	продѣлжѣ, продѣлжѣвам, не продѣлжѣвам

9. Převeďte následující rady z nepřímé řeči (ve 3. os. opisného imperativu) do řeči přímé (ve 2. os. imperativu).

Vzor: Кажѣте на Иван ѣтре да стѣне рѣно.

ѣтре стѣни рѣно!

1. Убедѣте Марѣя да не пѣши.
2. Предѣйте на Пѣтр да не сѣ притеснѣва и да бѣде спокѣн.
3. Обадѣте се на Елѣна да се качѣ на трамвѣя и да дѣйде у нас.
4. Посѣвѣтвѣйте брѣт си да ѣма тѣрпѣние и да не бѣрза.
5. Помолѣте колѣгите си да пѣзят тишинѣ и да не говѣрят висѣко.
6. Поканѣте приѣтелите си да дѣйдат с вас на кѣно.
7. Пожелѣйте на Пѣтко и Лили да бѣдат щѣстлѣиви.
8. Кажѣте на сѣстрѣ си да слѣша внимѣтелно.
9. Напомнѣте на колѣгата си да кѣпи билѣти.
10. Убедѣте родѣтелите си да остѣвят колѣта вкѣщи.
11. Накѣрайте продавѣчката да ви покѣже чѣшко - бѣлгарскѣя рѣчник.
12. Предложѣте на Гергѣна да вѣди нѣвите ви кнѣги.
13. Предупредѣте сѣстрѣ си да не закѣснѣе за срѣщата.
14. Забранѣте на детѣто да сѣдне на пѣда и да тѣча по стѣята.

Сил. Вѣрѣва - сѣм. 92 - уѣсно

1) Пѣтр
2) 10
3) бѣрза

10. Následující věty převedte do rozkazovacího způsobu. Zachovejte přitom osobu a číslo slovesa v přísudku.

Vzor: Можеш да му помогнеш. - Помогни му!
Мůže да му помогне. - Нека да му помогне!

1. Искат да гледат този филм. 2. Не трябва да ме слушате. 3. Не бива да закъсняваш. 4. Налъга се да побързате. 5. Можете да пуните. 6. Забранено е да заминавате преждевременно. 7. Необходимо е да дойде и той. 8. Искам да ви обясня какво става. 9. Мůže да се започне. 10. Трябва да се свърши навреме. 11. Можем да ви прочетем статията. 12. Искаш ли да дойдеш с нас? 13. Налъга се утре да замине за Прага.

11. Na následující věty reagujte příkazem s využitím slovesa v závorce.

Vzor: Този белѐжка е за вас. (прочетѐ) - Прочетѐте я!

1. Някой звъни на вратата. (отвори) 2. Книгата е много интересна за тебе. (прочетѐ). 3. Писмото не ѐ за него. (не отварям) 4. Обувките са малки за вас. (не купувам) 5. Прозорецът е отворен. (затвори). 6. Отговорът ви не ѐ правилен. (помисля още) 7. Ти не познаваш още София. (разгледам) 8. Ние сме много уморени от работа. (поразходя се). 9. Цветята са за съпругата ви. (взема) 10. Кафѐто ти вече е студено (не пий) 11. Тѐзи дрѐхи са топли за сезона. (не обличам). 12. Имам интересна плѐчка за тебе. (видя)

12. Odpovězte kladně i záporně na danou otázku. Pozor na vid slovesa!

Vzor: A: Да влѐза ли вътре? - B: Да, влѐз. Не, не влѐжай.

1. Да ви помогна ли с нещо? 2. Да преведѐт ли статията? 3. Да купим ли колѐта? 4. Да им кажа ли за тази възможност? 5. Да стѐна ли спортист? 6. Да ѝ върне ли книгата? 7. Да ти дам ли парите? 8. Да замине ли за България? 9. Да го убедя ли? 10. Да платим ли плѐките? 11. Да дойде ли?

13. Přeložte do bulharštiny.

1. Dej mi je! 2. Řekni jim to! 3. Nespíchej od nich. 4. Ať si vybírá bez vás. 5. Pojď s námi! 6. Jemu se to nelíbí. 7. Ať se nevrací sama! (sama) 8. Nepslochej ho! 9. Posadte se! 10. Zavolej mi! 11. Počkejte na nás! 12. Přijďte i s ní! 13. Vrať se! 14. Nevracej se! 15. pomozte jim! 16. Nechte to tam! 17. Ať to neřiká! 18. Pojďme spolu!

искусствата ми, да имате дете и го изпращате на есекуръиз в хирѐбана
10 есекура и 6 неврѐни. 10-както да правя, 5-както да не правя
10 есекура да обяснявам на турцишки език
10 есекура да правя - както да правя да не правя